

OSTRY (615) *ai*

o jasne.

comp i sup (28 + 1): -ostrzejszy (17), ostrszy (10), ostrzszy (2), [ostrzejszy]; ostrzejszy : ostrszy : ostrzszy *FalZioł* (1:1:-), *LubPs* (1:-:1); ~ -e- (2), -(e)- (15). *sup* nã- (1) *LubPs*.

sg m N ostrzy, ostrzejszy, ostrzszy (106). ◊ *G* ostrého, ostrzejszého, ostrszého (57); -ého (5), -(e)go (52). ◊ *D* ostr(e)mu (1). ◊ *A* ostrzy, ostrzejszy (75). ◊ *I* ostrzym, ostrzejszym (24), ostr(e)m (2) *RejKup*, *KochMon*. ◊ *L* ostrzym (9). ◊ *f N* ostrã, ostrzejszã, ostrszã (24), ostrsz(a) (7). ◊ *G* ostréj, ostrszéj (15), ostré *OpecŻyw* (2), ostrzy (1) *HistRzym*; ~ éj (3), -(e)j (12). ◊ *D* ostréj (3); -éj (1), -(e)j (2). ◊ *A* ostrã, ostrzejszã, nãostrzejszã (29). ◊ *I* ostrã (20). ◊ *L* ostréj (6) *FalZioł* (3), *HistAl*, *KochPs*, *KochPieś*, ostré *OpecŻyw* (3); ~ -éj (2), -(e)j (4). ◊ *n N* ostr(e), ostrzejsz(e) (17). ◊ *G* ostrého, ostrzejszého, ostrszého (22); -ého (5), -(e)go (17). ◊ *A* ostré (22). ◊ *I* ostrzym (14), ostr(e)m (4); -(e)m *GórnDworz*; -ym: -(e)m *FalZioł* (2:3). ◊ *L* ostrzym (3) *SkarŻyw* (2), *ReszList*, ostr(e)m (1) *LibMal*. ◊ *pl N m pers* ostrzy (1) [zapis: -i]. *subst* ostré, ostrzejszé, ostrszé (32); -é (4), -(e) (28). ◊ *G* ostrzych (22). ◊ *D* ostrzym (6). ◊ *A subst* ostré, ostrzejszé, ostrszé (53); -é, (4), -(e) (49). ◊ *I m* ostrémi (6) *RejWiz*, *Mącz*, *KochOdpr*, *KochPs*, *SiebRozmyśl*, *GosłCast*, ostrzymi (6) *OrzRozm*, *SkarŻyw* (2), *ReszList*, *CzahTr* (2). *f* ostr(e)mi, ostrz(e)mi (3). *n* ostrémi (7), ostrzymi (6); -émi *HistAl* (2), *KarnNap*, *ModrzBaz*, *GosłCast* (2); -ymi *OpecŻyw*, *BibRadz*, *SienLek*, *CzechRozm*, *Calep*; -émi : -ymi *SkarŻyw* (1:1); ~ -émi (2), -(e)mi (5). ◊ *L* ostrzych (6).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XIX w.*

1. *Mający kłujące zakończenie lub tnącą krawędź; acutus HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Calag, Calep, Cn; acer Mymer¹, Calep, Vulg; aculeatus, peracer Mącz, Calep; peracutus (a. praeacutus) HistAl, Cn; trax Mącz; cultellatus, cultratus, samiatius, samius Cn (289)* : Lew kiedy po leśie chodził/ Ná oftry tarn tám vgodził *BierEz* Q3v; Iezus nołłki sobie rołkrwawil/ ijże po kamieniu oftry^m choditz mułil. *OpecŻyw* 107v; załłfię go [*Chrystusa*] bito/ ij głowę iegó oftrymi drewny raniono. *OpecŻyw* 113, 141; *PatKaz* I 9v; *Murm* 109; *Mymer¹* 34v; *BartBydg* 45b, 168; Theż około brodawek zekrwawyc czem oftrym to ielt iżby krew łzła *FalZioł* I 70b; Paiąg ieltłh riba morzka rzeczona tako: [...] bo ma na kończu łkrzelow oftre kołci: kthorem i bje czo łie do niego przyłłiży *FalZioł* IV 30c, IV 7c, 26a, 29a, 30c, 36d, V 34; *GlabGad* C3v; *MiechGlab* 57; miał bowiem Alexander [...] czterzyłta wozow włzytkich s kołami oftremi przyprãwnych [*quadrigas omnes falcatas*] *HistAl* H4v, A4v, A6v, I2; Oftre myecze w ręku ku boyu trzymãją/ A włłakoż w obronye Pãńłkyey tu włãją. *LubPs* ff4v, I2v, gg3, gg6; á Seforã zonã Moizelzowã nãtychmiałłh pochwyciłã oftrã opokę/ y obrzezãłã łkorķę Synã łwego. *KrowObr* 224; Lãpy by v Niedźwiedzyã/ s pãznogty oftremi/ A co w ktorã zachwyci/ iuz mu nie wydrzemy. *RejWiz* 167, 102v, 119v; łynu człowieczy weźmi noż oftry/ weźmi brzytwę bãrwierķã/ á wziãwłzy ogol łobie głowę y brode *BibRadz* Ez 5/1; *OrzRozm* L3; Moizelz [...] idãc w drogę z rołkazania Pãńłkiego kãmieniem ofthrym obrzãzał łyny *BielKron* 29; tãkże y domy rãbiã kołciã oftrã miãłto łiekier albo piły. *BielKron* 441; kãmieniem oftrym drwã rãbiãią/ bo thãm żelãzã żadnego nie mãiã *BielKron* 452v; Broń ich [*Arabów*] ielt trzcina długa miãłza/ w kthorey nã końcu grot oftry *BielKron* 456, 441; Anceps ferrum, Na oby łronie oftry miecz. *Mącz* 9b; *Denticulatus*, *Zębiłty* który oftre á małe zãbki ma/ też co xtãł zębow ma. *Mącz* 82a; *trux tactu herba*, Oftre ziele

ná dotknienu. *Mqcz* 467b, 3a, 31b, 71b, 99a, 238c, 290c; *OrzQuin* Y3; y około kielców/ okroy mu [koniowi] pułzcządłem/ álbo ostry m końcem nożowym *SienLek* 167, 52, 169v; *RejAp* 57, 57v, 58; załz w.m. niewiełz iż ołła namniey łámá ołtrą nie będąc/ żelázo ołtre czyni? *GórnDworz* Kk3; luż ninie bierze łuk á kładzie nań ołtrą łtrzałę á chce w on obras łtrzelác. *HistRzym* 55; A gdyż był poładzon ná on ftolec/ kazał wwiężác [!] ołtry miecz nád ie⁸⁰ głową ná cienki nići. *HistRzym* 94, 94; *RejZwierc* 28v, 112v; Czynią záfie [wojska tureckie] wielkie okopy [...] w wał nábiją palow ołtrych/ w ktore záwłoczą łáncuchy *BielSpr* 54, 9, 61v; *KochMon* 28, 30; *BudBib Ios* 5/2, 3; *HistHel* [A2]; *PaprPan* V3, Z; *KochDryas* [A3]v; Száblá ołtra przy boku/ to pan: tá rozłtrzygnie/ Kto komu czołem bić ma. *KochOdpr* Cv, D2; *Calag* 407a; ábys/ idąc drógá/ Ná ołtry krzemién nie vgodził nogá. *KochPs* 139, 48, 105, 118, 154; kazał iá [św. Martynę] ná ziemi położywłzy ná ołtrych łkorupách obrácác *SkarŻyw* 20; Iáko kto miedzy łzydły y ołtrymi gozdzi gołá nogá łtápá/ bezpieczeńci niemáiąc/ ołtroźnie y zboiáźniá nogę łtáwi: ták włzytki łpráwy náłze być przed Bogiem máią. *SkarŻyw* 114, 3, 47, 63, 249, 328 (13); *KochTr* 6; *KochJez* A3v; Były Compánije *ex Sycilia*, ktore się łáncułzkámi ołtrymi nie miłóściwie łiekli *ReszList* 163, 183; *WisznTr* 18; W práwey ręce sierp ołtry/ w lewey kłóšie miáłá *BielSen* 9; czemu mię ołtre kry nie łtárły/ Kiedym łzedł w opcé kráie *KochPam* 87, 88; *ArtKanc* D9v, D19v, E8v, K6; *GórnRozm* Nv; Gdzie nogá twoiá nieraz vgodzi/ Ná ołtry kámién błędu łlikiégo *ZawJeft* 37, 7, 15; *Aculeatus* – Spiczáłty, Ołtri. *Calep* 20a; *Bipennis* – Siekiera z obułtron ołtrą, hallabart. *Calep* 131b; *Cynodontes* – Ołtre zakonczilte zębye. *Calep* 284a, 15a, 20a, 774a, 807a, 939b; *GórnTroas* 72; *GrabowSet* Q2; *OrzJan* 46; Nie dbam ia by zbroie w podworzách mych brzmiály Albo ołtre kordy się błýłkály *RybGęśli* B3v; *WujNT Hebr* 11/34; A vplotłzy koronę z ciérznia ták ołtrégo/ Włóżyli mu ná głowę *SiebRozmysł* H2v, H2v, H3v; *KmitaSpit* B2v; *SkarKaz* 160a, 205b; Cóm ci przewinił ty niebáczna Páni/ Ze mi bodziełz w bok ołtrymi rogámi. *CzahTr* Bv; Y tám go [smoka] w máiełtácie iego połzúkamy. Huczniemi dziály inná łtrzelbá kopiámi/ Y ołtrymi rápiery/ tákże y łzáblámi. *CzahTr* E4, Fv; On [Józef] iák náznáczona Ofiara, ku ołtarzóm/ gdy bywa wiedźiona/ Połtępuie [...]. A oná [Jempsar] iáko iáłtrżáb z ołtrémi hakámi Gołębiá gdy dogania *GosłCast* 58, 56; Iáko kofarz źiele Ołtrą kofá łciele *SzarzRyt* A, C4v.

W porównaniach (27): iakoby wraził w mé łerce miecz ołtry *OpecŻyw* 126; *FalZioł* IV 36a; Abowiem y mowá twoiá fáłłływa łnádnie okáże myłł złóciwá twoię/ ktora iełt podobna ku ołtrej brzytwie *RejPs* 78; kthorych ięzyk iełt podobnieyłly ku mieczowi ołtremu *RejPs* 84v, 219; nálezi niektore zwierzétá máiące ná głowie kofci kárbowáne iáko piłá ktorá trą/ á bárzo ołtre iáko miecz *HistAl* M6, I2; *KromRozm II* cv; Cáły dzień niespráwiedliwość ięzyk twoy łpráwował A záwždy yák ołtrą brzytwę ná zdrádeš gi chował. *LubPs* N5; Ięzyk kłámlivy iż iełt podobny ołtrej łtrzale. *LubPs* cc2 *marg*, H3v, O2v [2 r.], P2, cc2; iáko ołtra brzytwa czynileš zdradę [sicut *novacula acuta fecisti dolum*]. *Leop Ps* 51/4, *Is* 49/2; Boć Mniłzy ci/ y żádlá máią ołtrzeyłze niżli łierłzenie *OrzList* iv; *GrzegRóżn* I3v; *HistRzym* 53v; *RejPos* 320; Ięzyk ołtréy brzytwie równy *KochPs* 78; *SkarŻyw* 59; Gdy kto przyniešie iáki kóncérz krwáwy: Albo téż łzáblę ołtrą iáko brzytwę *PudłFr* 14; *Denticulatus* – Ten ktori zeby rzatkie a ołtre má iakopiélka. *Calep* 306a; Boć żywe iełt łłowo Boże y łkuteczne/ y przeráźliwłze niżeli włzeláki miecz po obu łtron ołtry [penetrabilior omni gladio ancipiti] *WujNT Hebr*

4/12; Ale on [Józef] iáko íkálny ná morzu burzliwym/ Stáwi íie kámieñ oftry/ wáíom popędliwym
GosłCast 59.

W charakterystycznych połączeniach: *ostrzy(-a, -e) bodziec* (2), *brzytwa* (3), *ci(e)r(z)ń (ci(e)rníe)* (13), *ćwieczek, dłotko, drewna, drzewce, dyjament, goźdź* (3), *grot, haki, jeżyyny, kamieñ* (10), *kamyczek, koniec nożowy, kord, kosa* (5), *kość* (6), *kra, krzemieñ, łancuszek* (2), *miecz* (21), *noź* (4), *opoka* (2), *ość, pal, palec, paznóg (paznokt, paznokieć)* (3), *piasek, piła, pług, puinał, rapier, rog* (2), *siekiera, sierp, skorupa* (2), *strzała* (2), *szabla* (9), *tarń* (2), *tasak, topor, włocznia, ząb(y)* (9), *ząbki (zębíe)* (3), *ziele, źądło* (4).

Wyrażenia: »ostra broń« [szyk 5:3] (8): a nym gonył pod danych Crolia íego myłosci sbronya ostra zmyeczem dobythem mającz wrąkv syekierką *ZapWar 1531 nr 2434, 1504 nr 1923, 1510 nr 2079, 1520 nr 2251, 1532 nr 2414; RybGęśli B2; Przełtáiąc ná tym co przodek zołtáwił, Niedbał áby íię oftrą bronią wfláwił. KlonKr B4; CzahTr I3v.*

»ostra sztal« (1): iáko kiedy wálá W leśíe íurowé dęby twárdą oftrą íztálá. *KochPs* 110.

»ostre żelazo« [szyk 13:2] (15): Był záprawdę Porułow záłthęp bárzo wielki/ miał s íobą czternálcie tyfiąc íeznych wozow/ wśítki z oftremi żelázmi [omnes falcatas] *HistAl G8v, F4, L7; BielSpr 61v; á ná ízyiach íwoich [męczennicy] áż do Konftántyná wielkiego oftre żelázo Cefarzow Rzymfkich ítěpili. SkarJedn 394; SkarŻyw 21 [2 r.], 81, 358, 374, 403, [407]; Na íey mogile wśytki rowíennice rázem Swé lubé włófy oftrym wítrzygły żelázem. KochFr 55; Calep 1006a; SkarKazSej 667b.*

Zestawienia: »ostre drzewo« = *kopia* (1): Sćiął cztereoh íednym rázem/ dźíeśiáćí ochromił/ A w kilku oftre drzewá po gálkę przyłomił. *KmitaSpit B4v; [Íeśli w flufznym porzákdu leży twárdá zbroiá/ Abo nie zárdzewiáá wíśi ízáblá twoiá. Íeśli ná oftrym drzewie kury nie śiádáią ZbylPRozm B4].*

»ostrzy kamieñ« = *oselka* (1): Acone – Oślá, oftri kámieñ. *Calep* 18a.

»ostra korona« = *korona cierniowa* (1): wziáwłfy mu z ręki trcinę wglowę go bili/ aby tak onę oftrą koronę głębiéy w głowę íe^{go} wbili. *OpecŻyw 128v.*

»woz ostrzy« = *wóz wyposażony w kosy* (2): y zábieżeli mu [Aleksandrowi] tam ludzie oney ziemie/ wiodąc mu w dáry Słoniow pięć tyfięcy/ y wozow oftrych [currus falcatos] walecznych íto tyfięcy. *HistAl M6v, F4.*

Szeregi: »ostrzy a cienki« (1): OSet [...] Pręt ma na wierzchu miáźłzy á ku kończowi cienki który ma na íobie oftre á cienkie tarnie. *FalZiół I 147d.*

»ostrzy a gryzący« (1): íeśli by tácy którzy byli wtrzy íem tych oftrych á gryżących [!] ząb ich/ wyłámi íem íe którzy ínadz íá kálániem íwoiem ku lwíem ífczeniętom podobni. *RejPs* 85v.

»ostrzy, (i) kolący« (2): scrupulus est lapillus brevis et asper qui in calceo latens plerunque nos ledit. Eyn kleyn kífzíteynlin das eym yn dye íchuch felt vnd truckt. Kámýśfek drobny á bárzo oftry y kolący. *Murm 123; BartBydg 140b.*

»ostrzy, (a, albo, i) kończaty (a. kończysty)« [szyk 3:1] (4): a wplodwłfy koronę s cirkniá kończyftęgo íj wielmi oftręgo/ włóżyli mu íá na głowę íego íwięťá *OpecŻyw 128; GlabGad N8v; Acutus, Oftry, kończyfty. Mqcz 3a; Millum, Obróz ná pfy oftremi á kończátemi ćwieczkámí nábita Mqcz 221c.*

»ostrzy i (a) przenikający« (2): *LubPs* cc2; níżeli słowem Bogá żywiącego/ ktore młótem íełt rozbiáiącem opoki/ y oftrzyfze y wíęcey przenikáiące níżeli miecz z obu ítron oftry *GrzegRóżn I3v.*

»srogi i ostry« (1): y ná Choćimiu Solimaná Turká/ Bábylońského Króla/ z frogą y z oftrą szablą [...] ładowiac. *OrzQuin* Z4.

»ostrzy i wypolerowany« (1): We wlyftkich bronach ich dálem zámáčenje mieczá oftrego y wypolerowánego [*gladii acuti et limati*] ná to áby fie łłnął *Leop Ez* 21/15.

W przen (10) : *RejZwierc* 56v; Ná koniec łam Iupiter gniewem poruřzony/ Wziął w rękę oftry piorón *KochMuza* 27.

W porównaniu (1): tá cię iedná ftára święta páni duche^m oftrym iáko mieczem zabiłá. *SkarKaz* 579a.

Wyrażenia: [»ostra gońba«: Iže to wlytoko ze złey/ y hárdey mylli pochodzi/ iáko gdy kogo obwinią o iáki vczynek ktory vczyńił/ á on fie chce Szránkámi/ álbo oftrą gońbą wywodzić/ á z oney dumy radby bliźniego fwego vřzkodził. *SzczerbSpecSax* 439 (*Linde*).]

»ostre wędzidło« (4): *CzechEp* 11, 342; Bárzoś oftre iádowite Wędzidło vkował *NiemObr ktv*; iáko y fwoie vrzędniki vczcíł/ y ná poddáne ták oftre wędzidło włożył/ iz ich pořluzni być [...] muřą. *SkarKaz* 206b.

»ostre zastrzały« (3): Izali Pan Kryřtus [...] drwá pokolřtzone [...] poćiechą y obroną/ náprzećiwko duřnym nieprzyciácelom/ y oftrym zařtrzáłom/ názywał? *KrowObr* 109v, 109v, 113.

W przen bibl. (40) :

Wyrażenia: »ostrzy miecz« = *boleść* (1): Tám przenikł oftry/ miecz Mátkę, pełną miłości *ArtKanc* E10.

»miecz ostry« = *Słowo Boże*; *gladius acutus PolAnt*, *Vulg* [*szyk* 19:2] (21): *BibRadz Apoc* 2/12; *RejAp* 12, [14]v, 23v, 24 [2 r.], 25 (12); Tenći tho ieft oftry miecz co z obu řtron fiecze/ A nic fie nie odmieni gdy ten Pan co rzeczé. *RejPos* Ooo5v; *BudNT Apoc* 1/16, 19/15; *CzechEp* 131; Miecz řwoy oftry na złořciwe/ przykazanie řtrářzliwe/ wyciągnął, by ie fobie podbił/ á ku pokucie wlytokie řkłonił. *ArtKanc* A13; á z vřt iego miecz z obu řtron oftry wychodzil*WujNT Apoc* 1/16, *Apoc* 2/12, 19/15.

»si(e)rp ostry« = *falx acuta Vulg* (14): A drugi potym Anyoł wyřzedł s kořciolá ktory ieft ná niebie thez máiac řirp oftry. *RejAp* 125; Spuř řirp řwoy oftry/ á zbieray groná z winnic/ ábowiem doyrzály groná ich. *RejAp* 125, 125 [3 r.], 125v, 126, 127, Ff2; á ná obłoku řiedźiał podobny Synowi człowieczemu/ máiacy ná głowie řwey koronę złotą/ á w ręce řwey řierp oftry. *WujNT Apoc* 14/14, *Apoc* 14/17, 18 [2 r.], 19.

»ostre strzały« [*szyk* 2:2] (4): *LubPs* M2v; bo mocna práwica iego [*Pana*]/ ktora łuk ciágnie/ řtrzáły iego oftre [*sagittaeius acutae*] kthore od niego bywáią wyřtrzelone *Leop 4.Esdr* 16/13; *BibRadz Is* 5/28; Twé oftré řtrzáły řą nie vchronioné/ Temi vgodźilř w řercá záiátrzoné *KochPs* 67.

Szeregi: »mořny a ostry« (1): Ze řą ták mořne á oftre ná wřsem řtrzáły twoye *LubPs* M2v.

»obojętny [= *obosieczny*] i ostry« (2): Ty rzeczy mowi ten ktory ma miecz obojętny y oftry [*habens romphaeam ancipitem acutam*]. *BibRadz Apoc* 2/12; *CzechEp* 131.

»ostrzy, (a, i) na obie stronie (a. ręce) siekący« (7): Toć kazał powiedzieć Pan kthory ma miecz ofthry y ná obie řtronie fiekący *RejAp* 23v; a przecz fie nie łękałř tego mieczá oftrego á ná obie řtronie fiekácego *RejAp* 25, 12, [14]v, 24 [2 r.], 27v.

W objařnieniu przenořni i alegorii (14):

~ Wyrażenia: »ostra brzytwa« (1): Ięzyki ich [obmówców]/ węglem rospalonym/ y brzytwą ostrą nazywając NiemObr 150.

»miecz ostry« = *gladius acutus* HistAl, Vulg, PolAnt [szyk 7:4] (11): atem oftrem miecem go [diabła] zwićieżł fłowe^mBożem RejKup a7v; á przez miecz oftri to fie rozumie/ iże włyftki rodzié iemu [Aleksandrowi] máią być poddáne HistAl A5, A5; duży boiownik w pośrzodek ziemie wytrácaenia/ w łzkoczył/ miecz oftry nieomylné rofkazánie twoie niófac Leop Sap 18/16; Słowa Páńskie oftry miecz RejAp Ff [idem] [14]v marg, 162; Podemną iest doł piekielny: nádemną iest miecz oftry/ to iest boży ład HistRzym 94v, 94v; BudBib Ps 55/4, Sap18/16.

»ostra strzała« (1): Strzała oftra/ iestci pychá HistRzym 56v.

»ostre żelazo« (1): Poniewáż gniew iego [Boga] oftre żelázo: á my miéło y ciáło przed frogością fię iego y mocą niezoftoim. SkarŻyw 114. ~

Przen: O mowie, języku, słowach, którymi posługuje się ktoś, aby dokuczyć, sprawić przykrość; cięty, złośliwy (17) : Ktorzyć oftre fłowá máią/ A o cnotę nic niedbáią: Strzeż się zázwdy tákich gości/ Być nie zádáli ciężkości. BierEz P4; Bo wam/ nie cudzoziemcom piłzą [poetowie] fwoie Rymy/ Y oftrym piorem walczą z nierządy wáłzymi. Prot A3; BudBib 2.Reg 19/43; CzechRozm 236v; KarnNap B3v; Iáko ná ostre pińanie X.K. Marcin odpifác chce. CzechEp 6 marg; Calep [713]b; GórnTroas 22; GosłCast 49.

W połączeniu szeregowym (1): A wżákoż ácz z profytymi/ ále ochędożnymi/ oftrymi/ y krotkimi fłowy do dziełięciorgá pokolenia/ był káznodzieię [Amos] BibRadz I 461.

W przeciwstawieniu: »miękki ... ostry« (1): od tego czáfu/ áni namowá miękka/ áni oftra: áni świeże rozgi niepomogły SkarŻyw 371.

W porównaniach (3): Gdi był pytan, [...] czoby było oftrzejłzego niż miecz odpowiedział [Solon], ięzyk nie flachetnego człowieka. BielŻyw 8; LubPs I3v marg; Oftrzeyłzy nád náoftrzoną Brzytwę ięzyk twoy/ pilnuie Nieprawdę zmyślác fzaloną SzarzRyt A4.

W charakterystycznych połączeniach: ostry(-a, -e) argument, język, mowka, namowa, pioro, pisanie, rzecz, słowo (8).

Szeregi: »ostrzy i niełagodny« (1): iáko páni/ fłowy á oftrémi Mówiłám z nim/ iák z fługą/ y niełagodnémi. GosłCast 50.

»ostrzy a przeraźliwy« (1): Dicteria – Mowki ostre a przeraźliwe. Calep 320b.

»ostrzy i przykry« (1): áżebyś argumenta przed fye brał/ ácz potrzebne [...]: ále iednáć bárzo oftré/ y ludzióm przykré OrzQuin E.

α. N sg n w funkcji rzeczownika: »ostre, [ostro]« (6) : [Y potrzebaż wam było ták oftrze y ták nieprzyaciéłskie ná oftro fie puścić/ ná vbogá gromádkę y ftdako malucźkie Páńskie? BudUrząd 128; że choć ták hániebne rzeczy od was cierpiemy/ przedsię do oftręgo ná kákol fię nie porywamy ŚmigłAbsurda 21.]

W przeciwstawieniu: »płaza ... ostre« (1): Płázá páfzá Rycerze [...]. Táćżec y ci Płázowie/ fwoich fpraw pomiernie/ Vżywáią bez fzytychu/ iście s káżdym wiernie. Ale kiedy potrzebá/ oftrym obráćią/ Y dádzá więc odpowiedź/ o co ich fpytáią. RejZwierz 67.

Zwrot: »na ostre gonić, gonienie, [gonitwa]« = *concurrere duris armis a. ferro Cn* [szyk zmienny] (4:1): Y trafiło sie iż dziewczkę wydawał za mąż Piotr we Wrocławiu/ [...] profił Dobiełzá by mu ku poćciwości ná ostre gonił w wefele. *BielKron* 354v; Hippomachia, Bitwá á potikánie z koni Gonienie ná ostre. *Mącz* 156c, 85a [2 r.]; *GórnDworz* N4v; [Wfzák to bywa y w owéy gonitwie ná oftré zá tarczá/ że ieden będzie drzewem przebity/ á drugi máło ranny/ á przeciw mówimy obá dobrzy/ chocia więc ieden z tych zda sie mniéy mężny. *SenekaGórn* 231 (Linde)].

2. *Mający nierówną, chropowatą powierzchnię; szorstki, kłujący; asper PolAnt, Vulg; acutus HistAl; calculosus, confragosus, fragosus, ostreatus, salebrosus Mącz; perasper Calep (43)* : ciało ma być ocierano łowem płótnem oftrem *FalZioł* II 19a; [*pajak morski*] grzbieth ma ofthri y na nim oftre ofci/ á iadowity ieft. *FalZioł* IV 30c; OKuń riba ieft z białich rib/ ma na łobie łufkę oftrą y twardą *FalZioł* IV 42b, II 21b, IV 36d, 42d [2 r.]; *Mącz* 135d [3 r.], 460b; Szczuki/ okunie/ Certy/ łosoś y ryby białe/ álbo co oftrą łufkę máią/ dobre zdrowym. *SienLek* 6v; Ktemu też należy/ tárćie płótnem czyfłym/ oftrym *SienLek* 34; Boleść ieft ciężka z łtrzekánim/ á nawięcey w práwey łtronie: częfte prágnienie/ oftry ięzyk/ gorzkość w wściech *SienLek* 40, 11v, Yyyv; Włofieńnicę łkońklich włofow bárzo oftrą zwęzélkami/ ná gołym cíele [...] nośił. *SkarŻyw* 472; táiemnie oftry powroz ná cíele gołym nośiłá *SkarŻyw* 580; *ReszHoz* 126, 127; Ieden z domu zacnego P. Columnow zacny Pan/ wziąwłzy ná łię oftry wor/ chodził po Rzymie żebrząc z krobką *ReszList* 169, 160, 163, 176; *Calep* 775a.

W połączeniach szeregowych (7): włofy iey [*żony Marcholta*] były iákoby łfczećiny/ brwi wielkie oftre á łmrodliwe iákoby ná grzbiecie v wieprzá *March*¹ A2; Pierwłza drogá łwiebodności/ Ma naprzod łwoie ciężkości: Trudna/ oftra/ y tekliwa/ Praca wielka ná niey bywa *BierEz* F; *OpecŻyw* 10v; *March*³ T7; *Mącz* 271b, 364d; Salebrae – Miełfca chrupowate, oftre a przepadłę, przepadłiską. *Calep* 939b.

W charakterystycznych połączeniach: ostra(-y, -e) brew (2), chusta, grzbiet, kosmacina, list, łuska (2), miejsce, płótno (2), powroz, pręt, skrzele (3), wierzch, wor (6).

Wyrażenie: »droga ostro« = *aspera via PolAnt, Vulg; acutum iter HistAl; calculosa a. salebrosa via Mącz* [szyk 6:4] (10): *BierEz* F; *OpecŻyw* 10v, 36; *Scrupulosa via*, camyenysta droga, ostro *BartBydg* 140b; *HistAl* K8; i rzeczy krzywé obroćá się w profté a drogi oftré/ wrownę *MurzNT Luc* 3/5; *Mącz* 31b, 364d; y *mieyfcà* krzywé łię wyproftuią/ á drogi oftre łtáną łię bitymi *WujNT Luc* 3/5; *WysKaz* 13.

Szereg: »ostry, (a) chropawy« [szyk 2:1] (3): drugi rodzaj Kolthyału ieft kthory zowá *Simpfitum*/ wierzch ma ofthry á chropawy/ długi na dwa łokcia *FalZioł* I 37d, I 37d, 140d.

W przen (1) : cíálną y oftrą drogą zá Pánem idąc/ y krzyż łwoy ná káždy dzień nołząc *WysKaz* 13.

3. *Surowy, srogi, groźny; asper Mącz, JanStat; severus Mącz, Calep; vehemens Calep, Cn; acer BartBydg; imperiosus Calep (67)* : *BartBydg* 3b; *WróbŻołt* aa5v; Nic oftrzego iáko nieforthuná *BielKron* 253; *KwiatKsiąż* O3; *Circumspectio, et acuta consideratio*, Pilna á oftra opátrność piecza *Mącz* 405d, 432a; ále prawdy oftréy y łczyréy/ ábyś łye thu doczytác nádziéwał. *OrzQuin* A2; Ná koniec powiedziáł Theodorus zacny náuczyciel kościelny y oftry káznodzieiá: Cefarzu niewdaway łię wrzeczy kościelne *SkarŻyw* 300; Dobrześ to powiedziáł/ iż oftrzey by káźni ná te krzywdy potrzebá/ ktorých łię włtrzedz trudniey. *GórnRozm* B4v, B4v [2 r.], C, C2, K2; *ActReg* 18; *Calep* 422a, 975b,

1105a; Przyday co oftrznego/ profzę/ gdyż wiadomá/ Ze/ gdy karzełz kogo/ małz go pod łkrzydłomá GrabowSet S; ALE TEN zwyczaj Socháczowłkięgo powiátu názbyt oftry iest kálfowány. *SarnStat* 755, 73; Niewolftwoták [!] oftre rodzicow niezbożne. *PowodPr* 68 marg, 32.

ostry komu (1): Potym wlfytcy zmártwych wftaná/ zli [...] iako larwy będą grubij. Tym Iezus oftry będzie *OpecŻyw* 190v.

ostry naprzeciw komu (1): yż takowi ludzie wiele o łobie trzymayá/ á podług mniemania Fláccufa/ bywayá na przeciw łwym napominawcám oftrzi/ y wzgardzáyacy inłze/ a łami fię wynalżayá *KwiatKsiąż* C2.

ostry na kogo (1): łkad był ták oftry ná Heretyki *SkarŻyw* 372.

ostry w co (1): Imperiosus – Oftry w rozkazowania. *Calep* 511a.

W połączeniach szeregowych (6): Aspera noverca Nieprzyyázna Oftra/ ziadła mácochá. *Mącz* 18a; *OrzQuin* Y3; Ale náuczycielká włzytkich dóbr miłóść/ która nic nieumię zdroźnego/ nic oftręgo/ nic zámiełżánęgo *SarnStat* 4 [idem] 1067; *SkarKaz* 44a; Nie małz pilnych/ nie małz oftrych/ nie małz porządnych nieodprofzonych vrzędnikow. *SkarKazSej* 699b.

W charakterystycznych połączeniach: *ostry*(-a, -e) człowiek, kazanie, kaznodzieja (2), kaźń (5), konfederacyja, krzywda, macocha, narod, niefortuna, niewolstwo, opatrność, panowanie, postępek, prawda, proces, przeciwnik, prześladowca, przykład, puszcza, rada, sąd, urzędnik, ustawa, wojna, ziemia, zwyczaj.

Wyrażenia: »ostra pokuta« [szyk 3:2] (5): *HistRzym* 113v [2 r.]; *SkarŻyw* 569; *LatHar* 463; iákoż tego co w pokućie iednego dnia ábo iedney godziny vmiera: z onym dobrym ktory cały żywot oftrą pokućę y dobre vczynki czynił/ porównywáć? *SkarKaz* 383a.

»ostre prawo« (8): Thamze łtoyacz oblicznye Iwan woznicza stem tho łankyem pogimany y dobrowolnye y na oftrem prawye ku them włchiczkyem rzeczam thak yako ye yanek rołpowyedzyl yełth łzye prziznall *LibMal* 1548/146v; Ius summum, Srogie/ Oftre práwo/ gdy kto bywa łędzón wedle zwierzchnęgo omawiania łtátutu/ nie przymuyác okoliczności. *Mącz* 178d; Summum ius summa iniuria, Oftre práwo/ oftra wielka krziwdá *Mącz* 432a, 179a; *GórnRozm* D4v, Kv; Oftrzeyłze práwá ná grzechy być mułżá *SkarKazSej* 701b, 659b; [Ale ięliby zábito ięłzće niepochowány do łądu był przyniešion/ y łkárzonoby ná obwinionęgo/ tedy powinien oftrym práwem/ to ięłt/ o gárdło odpowiedáć/ áłbo zábitego pokonáć † w tym iż mu łie potrzebnie bronić mušiał † *SzczerbSpecSax* 240 (*Linde*)].

»ostry żywot, życie« [szyk 8:2] (9:1): *OpecŻyw* 16, 31, 35; [šw. *Makary*] Dziešięć lat pierwłżá w ták oftrym y powšciągłiwyem żywóćie żył/ iłz go młodo łtárym zwano. *SkarŻyw* 34; máiętnóć swoię vbogim rozdał: á łam fię ná frogošć oftręgo żyćia y ná naukę píłmá S. vdał. *SkarŻyw* 46; iam ięłt ieden z onych oycow łtárych w Egipćie ná pułzczy miełzkaíacych/ w wielkney pokućie y oftrym żywóćie. *SkarŻyw* 308, 31 marg, 86, 235; *WujNT* 129 marg.

Szeregi: »ciasny a ostry« (1): [Romualdus] przez czterdziešci dni plákał/ y ciáłną á oftrą pokućę czynił. *SkarŻyw* 569.

»ostry a gwałtowny« (1): Lecż pánowanie dwoiákie ięłt/ iedno oftre/ á gwałtowne/ iákie ięłt páńłkie przeciwko niewolnikowi *GórnDworz* Gg3.

»ostrzy a (i) okrutny« (2): *CzechEp* 7; ále złość ludzka vprzedzáiáca/ rodzi y mnoży oftre/ a okrutne kaźni. *GórnRozm* I3.

»ostrzy, (a) srogi« [szyk 1:1] (2): *Mqcz* 178d; Dáley Ian śwíęty powieda: Iż widział v niego w ręku śirp oftry/ to ieft znák oftrego á frogiego łádu iego. *RejAp* 126.

»ostrzy a surowy« (1): *Severissimum consilium*, Oftra á ūrowa radá. *Mqcz* 390a.

»ostrzy i zuchwały« (1): trzecích przypodoba [św. *Tadeusz Apostoł*] onym przeciwnikom Moyzełzowym oftrym y zuchwałym *PowodPr* 38.

a. *O konkretach* (5) : [Jan] odłączywłfy sie od ludzi iełfcze w śwée mlodościj/ miełfkál w oftré pułfczy połpolu z zwierzęty. *OpecŻyw* 47v, 19.

W przeciwstawieniu: »ostrzy ... miękki« (1): gdyż cij krol nad krolmi w śwym narodzeniju wolał wczycijtż léganijé oftreé/ vbogió/ niżli wałfe miekkie [!] ij bogaté. *OpecŻyw* 16.

Szeregi: »goły i ostrzy« (1): bo sie narodził w grubé łtayni a k temu oftré/ bo na golé ij oftré ziemi/ zimy wielmi ciéłfkíe *OpecŻyw* 15v.

»gruby a ostrzy« (1): *OpecŻyw* 15v cf »goły i ostrzy«.

4. *Załamujący się, skręcający pod kątem mniejszym od prostego; nie zaokrąglony, spiczasty* (43) : Więczłzy y namnieyfy [plesznik] [...] lift maią podobny ku oliwnemu albo ku wirzbowemu ale nieczo oftrzeyfy y mięłzfy *FalZioł* I 114c, I 73a, IV 30d; Czemu kość v pierłi ptałzich i(e)ft oftra. *GlabGad* D5v; Ale takowa figura oftra ku takowey rzeczy ieft potrzebna, ktoraby mogła powietrze rozdzielać ku łacnieyższemu lataniu *GlabGad* D5v; *WyprKr* 11, 17v; stłanie fye hnet piątnokątna PYRAMIS, iákoby Wieża iáka wyłoka/ oftrégo wiérzchu *OrzQuin* I, Iv; Koń z oftrymi włzymá/ gotowłzy ieft niżli z długimi á wiłzácemi. *SienLek* 186v, 186v, 187v; *BielSpr* 23; *KochEpitCat* 111; *KochPhaen* 15; *KlonFlis* F2v.

W przeciwstawieniu: »ostrzy ... okrągły« (2): według Platearza ieft dwoiaki kobyli łzczaw/ ieden oftry á drugi okrągły *FalZioł* I 73a, I 73a.

W charakterystycznych połączeniach: ostrzy(-a, -e) czub, figura, kość (2), list (2), rubin, ucho (2), wqs, wierzch (2).

Wyrażenie: »nos [= dziób] ostrzy« (1): á zła żorawicá/ Trzyma pod gárdło nošem oftrym Krolewicá. *KmitaSpit* C5v.

Zestawienia: »(kobyli) szczaw ostrzy« = *Rumex crispus* L., *Rumex acetosa* L., *Rumex acetosella* L.; trzy gatunki szczawiów o liściach lancetowatych [szyk 4:2] (6): Oftri łzczaw ieft dobry na świerzb y na liłzaie *FalZioł* I 73a; oftry dla tego ieft rzeczon [kobyli szczaw] iłz ma oftry lift *FalZioł* I 73a, I 73a [3 r.], 73b.

»żyła ostra« = *tchawica* (1): dla te⁸⁰ iż ma [delfin] płuczą iako człowiek y żyłé oftrą przez ktorą głós idzie *FalZioł* IV 33c.

W przen (6) :

Wyrażenie: »ostrzy nos [= dziób]« [szyk 4:2] (6): Bo rozum ma oftry nos á łkrzydłá łzyrokíe/ A iáko buyny Orzeł lata pod obłoki. *RejWiz* 6v, 6v marg, 91v [2 r.], Dd2 [2 r.].

a. *Stromy, urwisty, skalisty; asper* *Vulg*, *PolAnt* (13) : A tak przez ony pułfczée/ bory/ lafy/ oftré góry/ wednie ij wnocy ijdątz [...] przyśłli do ziemie żydowłkié. *OpecŻyw* 30v; *BudBib* I 142a marg;

BudNT Act 27/29; Sędziowie niewierni/ zdrajcy przełożeni/ Boday z ostréy fıkáły na fzyię zrzuceni
KochPs 206; *KochPieś 8*; Rupes – Skała. Rupices – Ołtre skali. *Calep 933a*; *GrochKal 11*; *GrabowSet M3v*; *WujNT Act 27/29*; ołtry brzeg Ripa praerupta. Ripa accliuis et vadofa pláłki y miálki brzeg.
KlonFlis Fv marg; Ołtry [brzeg] pewnieyfzy Flifom/ bo głęboki/ Przykry/ wyłoki. *KlonFlis Fv*.

W przeciwstawieniu: »ostrý ... płaski« (1): Lecż Brzeg dwoiáki/ ieden ołtry fłowie/ A drugi Płálkim názwáli flifowie *KlonFlis Fv*.

W charakterystycznych połączeniach: *ostrý(-a, -e) brzeg (3), gory, mie(j)sce (3), skala (6)*.

Szereg: »miałki a ostrý« (1): y boiác fie byfmy nie wpádli na mieścá miálkie á ołtre [in aspera loca]/ puściwífy z tyłu okrętowego cżterzy kotfice/ [żeglarze] żądáli áby dzień był. *Leop Act 27/29*.

5. Odznaczający się dużą intensywnością, nasileniem, mocą; *asper Murm, Mymer¹, BartBydg, HistAl, Mącz;*, *acutus HistAl, Mącz, Cn; acer Mącz, Modrz, Cn (145)* :

a. *Budzący silne reakcje; excitatus Mącz, Cn (52)* : *Murm 165; Mymer¹ 41v; BartBydg 170b*; wczýn fzałfżę albo pierż ołtri z octem *FalZioł IV 43b*; Kurczęta młode [...] Theż pieczone do ołtrego korzenia, dobre fą *FalZioł V 64, I 24b, 35c, 60c, 66a, 96d (11)*; Cżemu cżofnek, czebula, y infze ołtre rzeczy lepiej roftą na fuchey ziemi *GlabGad I3v, B3v, I7v; RejKup Rv; Melina etiam genus tibiae acutissimi soni, Nieyáka trábá álbo pifczáłká ołtrego dżwięku. Mącz 214b; Aceti asperitas in tabem margaritas resolvit, Ołtry ocet perły rozfádza. Mącz 401c; Canora vox, Głofny/ ołtry głos. Mącz 504c; SienLek 81; ále zálie mdłeyfzy fą [ludzie w krainach południowych] y krwi w nich máł/ bo ią Słofnce ołtre s nich wyfímázy *BielSpr 1v; KochPs 84; SkarŻyw 46; CzechEp 212; GosłCast 21*.*

W charakterystycznych połączeniach: *ostrá(-y, -e) cebula, dżwięk, głos, jad jucha (3), kásanie (3), klij, korzeń, lekarstwo, moc (2), ocet (3), pie(p)rz (2), potrawa, powietrze, rzecz, słońce, wino (2), ziele*.

Wyrażenia: »ług ostrý« [szyk 3:2] (5): Albo warz czarny Dżiewięsíł wługu ołtzym á tym łup y párchy myy *SienLek 48v, 48, 181, 181v, 185*.

»ostrý mroz« (1): Kogo [Zimo] nie rychley łobie nárułfyzł gdy fwymy Ołtry mroz wożíc poczniefz wiátry gniewliwymi. *WitosłLut A5*.

»smak ostrý« [szyk 4:2] (6): Mułżkat czarny albo fmiady ktori ołtrego fłaku w łobie niema/ ten nieiefł wżyteczny. *FalZioł III 10a, III 7d, 10a, c; GlabGad C6v*; były niezliczone drzewá ktorego owocu pożywáli/ a líth miał fłák ołtry [folia fortissimum gustum habebant]. *HistAl K7v*.

»wonia ostrá« [szyk 3:1] (4): EPitimu^m iefł ziele ktore we włofzech rołcie [...] a wonią ma ołtrą *FalZioł I 50a, III [3²]d, V 63v; Mącz 53b*.

»ostrá zima« [szyk 2:2] (4): gdzie fie to fyn boży narodzil [...] zimy wielmi ołtré *OpecŻyw 15v, 20; Inclementia hyemis, Twardá/ Ołtra/ Cięłzka żymá. Mącz 57a; SkarŻyw 207*.

»ostre zimno« [szyk 1:1] (2): *BielKron 271; Frigus acutum, Ołtre żimno/ Mróz. Mącz 137b*.

Szeregi: »cirpki albo ostrý« (1): Ale fłak kwafny cirpki albo ołtry dla zimna w nim panuiącego, zciłka cżłonki *GlabGad C6v*.

»ostrý a gorący« (1): Samo Euferbium iefłth klij barzo ołtry á gorący *FalZioł III 4a*.

»ostrý a (i) mocny« [szyk 3:2] (5): á zwłáfzczą cżirwona czebula a przedługowata iefł mocnieyfza j ołtrfza niżli okrągła cebula *FalZioł I 27b*; Wonia moczna á ołtra głowie pełney bol pobudza *FalZioł V 63v, I 67d, III [3²]d; Excitatissimus odor, Ołtra á mocna woniá. Mącz 53b*.

b. *Silnie reagujący na coś; sagax Mącz, Modrz, Cn; argutus Mącz, Cn; perspicax Mącz, Modrz; limatulus, solers, subtilis, vegetus, versutus Mącz; ingeniosus Calag (93) : [Agezylaus] tego wypifuią hiſtorye Greckie być krolá ſmyſlu oſtrego BielKron 68; Nihil politius, nihil acutius Aristotele, Nic pięknieyſzego nic oſtrſzego yáko Ariſtoteles. Mącz 308a, 2b, 153d, 333b; GórnDworz Cc4; Bo poſpolitego człowieká [...] nie oſtre wyrozumienie/ ále proſte wierzenie czyni nabeſpiecnieyſzym. WujJud 182v; ZawJeft 3; GostGospSieb +3.*

ostry do czego (1): ModrzBaz 10; [na ten czás [we ſnie] gotowſzym ieſt niź kiedy inedy do poięcia trudności y ſpoſobnieyſzym y oſtrſzym/ do rozładku táiemnic káżdych PoklSnów D2v].

ostry ku czemu (1): GlabGad A2 cf »ostry a prętki«.

ostry w czym (1): y będę oſtry w rozładku [et acutus inveniar in iudicio Vulg Sap 8/11]/ y v moźnych dźiwny. SkarKazSej 657b.

W połączeniu szeregowym (1): áby myſł wolnieyſza byłá/ á do wſzytkiego gotowſza y oſtrzeyſza [ut animus bene habeat sitque magis perspicax]. ModrzBaz 10; [ták téź ćwiczenié y cnotá/ choć ieſt iednáka wſzędzie/ wſzákże zacnieyſza ieſt y ſwiétneyſza w iednym niź w drugim: przeto iż w iednym ieſt dowcip gotowſzy/ prędzzy/ oſtrſzy niź w drugim. CerGór 48].

W przeciwstawieniu: »ostry ... tępy« (1): Takież z oka pochodzące duchy nie ſpołem wychodzą ale ſie na ſtrony rozbiegaią także wzrok nie może być tak oſtry ale tępy. GlabGad B6.

W charakterystycznych połączeniach: ostry(-a, -e) człowiek, dysputownik, myſł, narod, rozsądek (2), smyſł, weźrzenie, wglądanie, widzenie, wyrozumienie.

Wyrażenia: »ostre baczenie« (3): Opus est hic limatulo et polito iudicio tuo, Polerowánego á oſtrego baczenia twego potrzebá tu yeft. Mącz 193d, 237a; Scharff ſinnig. Dowcipny. Oſtrego baczenia. Ingeniosus. Calag 407b.

»ostry dowcip« = ingenium vegetum Mącz [szyk 4:2] (6): yź ci ktorzi ſą oſtrego dowcipu/ nieſą doſtateczney pamieci KwiatKſiąż L2, L2, E3; Praesens ingenio, Oſtrego á prętkiego dofcipu. Mącz 431a, 477a; GórnDworz Dd8v.

»ostre oczy« = arguti oculi Mącz [szyk 2:1] (3): FalZioł V 90v; Mącz 16a; Oculatus – Oſtrich oczu, pełni oczu. Calep [723]b.

»ostry rozum« [szyk 30:8] (38): FalZioł V 53v, 82v; Był <maź v>czony á rozumu oſtrego, y <wewſzec>h rzeczach ſwieczłkich barzo dowcipny. BielŻyw 128; Włofi gęſte na ręce ale małe á ſubtilne/ ſą znamię oſtrego rozumu, dobrej pamieci, pilnoſzci. GlabGad P3, A2, N4, O4v; KromRozm II p, q2, r2; PRometeus téź będąc oſtrego rozumu/ napirwey obrázy wymyſlił z gliny tworzone BielKron 23v, 240, 273; Argutus, Mądry, Oſtrego rozumu/ téź Subtilny y chytry. Mącz 16a; Excellere ingenio. Oſtrſzego á roſtropnieyſzego rozumu być. Mącz 46b, 7b, 16a, 241a, 253c, 325b (13); GórnDworz B7, V8v; BielSpr 1v; CzechRozm 137; PaprPan D2; SkarŻyw 133, 200, 203, 411, 543; OrzJan 108; Ná początku ſwiátá/ poki w ludźiech oſtrzeyſzy był rozum/ y poboźność cnot więtyſza/ Práwá było nie potrzebá. SkarKazSej 697a; [bo ſię rozumy, co dalej oſtrejsze [...] u ludzi dowcipnych mnożą. StryjPoczqt 87].

»ostry smak« (1): Palatum sagax in gustu, Oſtrego ſmáku/ nie omyli ſie ná koſztowánium. Mącz 364a.

»ostra(-e) wonią, powonienie« (1:1): Sagax [...] Czuyny/ łowny/ oftre powonienie máyaci/ yáko pśi myśliwi. *Mącz* 364a, 364a.

»ostrzy wzrok« = *acies Calep* [szyk 9:8] (17): *FalZioł* I 60d, IV 17a, 23a; *GlabGad* B6 [2 r.], N6; Bo orzeł oftry wzrok ma/ á człowyek oftry rozum. *KromRozm II* r2; *Zwirzetà* łluchy wzroki oftrzłze niż człek máią/ Y niektore wždy rzeczy widząc rozeznáią. *RejWiz* 29; Tanta intentione oculorum opus est, ut indolascant, Ták potrzebá oftrego wzroku ász záboleyą. *Mącz* 93d; *Oculatus*, Oftrego wzroku/ baczny/ oczywifty. *Mącz* 259c, 2c, 202a [2 r.]; *SienLek* 186, 187v; ktory [orzeł] iest wzroku oftrego á z dáleká przepátruie rzeczy. *RejAp* 75v; *Calep* 17b.

Szeregi: »dowcipny i ostrzy« (1): Dla tegoż Máchomet/ iáko był człowiek do wybaczenia niebezpieczności bárzo dowcipny y oftry [erat ad perspicienda pericula sagax]. *ModrzBaz* 82v.

»jasny i ostrzy« (1): Proch wyborny [...] oczy wípomaga/ iałne czyni y oftre *FalZioł* V 90v.

»mocny i ostrzy« (1): Thełch yłz od mozgu gorączego a łuchego mnyey uylkołczy ydzye do oczu a temu thełz rzatko boleuayą [...] a moczne y oftre uydzenye y czudnołzcz dayą *PatKaz III* 120v.

»ostrzy, (a) prętki« [szyk 3:2] (5): á rozum ich [panien] ku nauce y wyrozumieniu wízelkiey rzeczy oftry á prętki wíeczey niż otroczy *GlabGad* A2; *Ingenium vegetum*, Prętki/ oftry dofćip. *Mącz* 477a, 237a, 253c, 431a.

»ostrzy a roztropny« (1): Wízák wíełz iż narod Polłki/ ácz powiedáią iż s przyrodzenia oftry á rołtropyne iest *RejPos* 0005.

»stateczny a ostrzy« (1): iáko do ludźi łzkolnych. o ktorych zá pewne wíedzą/ że y głębsze náuki vmieią/ y łtátecznieyszym á oftrzeyszym rozłádkiem [acriori magisque sincero iudicio] wízytko rozbieráią. *ModrzBaz* 129.

»ostrzy a (albo) wysoki« [szyk 2:1] (3): Y czárt ci nye vtrácił zá grzechem onego oftrego á wyłokyege rozumu/ z ktorym yełt od bogá łtworzon *KromRozm II* p; *Acutum et perspicax iudicium*, Oftrego á wyłokiego rozumu *Mącz* 406b, 7b.

W przeni (8) :

W porównaniu (1): Ale iż ten wzrok łwięty iest ták oftry/ iest thák przeźroczyłty/ iáko płomień ogniłty/ ábowiem przeźrzeć może áz do nagłębłzych táiemnic łercá káżdego *RejAp* 29.

Wyrażenia: »ostre oczy (oko)« [szyk 4:1] (5): trzebá oká oftrégo/ łáłką Bożą/ y wízelákimi náukami łwiczonégo temu/ ktory chce poznác/ co Król/ co Królełstwo Polłkié/ co Exekucya iego iest *OrzQuin* F; *RejZwierc* 212; A gdyby drudzy oftreimi oczymá [si alii acrioribus oculis]/ ná náłze vpadki chćieli poyrzeć/ nie ledá iákoby fię ieden náłazł/ ktoryby známi w przyiáźni ná wieki zmiełzkał. *ModrzBaz* 66; *SkarŻyw* 353; *WujNT* 264.

»wzrok ostrzy« (3): thák teź iest potrzebno krolowi wzrok łerdeczny mieć oftry [visum cordis habere acutum]/ iż tho co nań zależy widzieć/ ma rołthropane rozeznawác. *HistAl* G3; *RejAp* 29; *KochSob* 61.

6. Przebiegający w gwałtownej formie, burzliwy (28) : *KwiatKsiąż* C3v; *ModrzBaz* 74; *Argument* X.K. ná ktorym záłádzil wízytko ták ostre przeciw nam łzturmowanie. *CzechEp* 15 marg, 16; *KochMRot* C; y iáko kwiatki polne/ ná ktore łkoro wiátr oftry vderzy/ wíycháią *LatHar* 563; Teraz przed lat kiládźiesiát náłtápiły herezye ná Kátholicką ś. wiáre [..] y ná kápłáńłtwo/ [..] iády y oftre nieprzyiáźni fwoie podnołząc *SkarKazSej* 681b.

a. *O chorobach, ich objawach i przebiegu; ciężki występujący w formie gwałtownej, zwykle z wysoką gorączką i wyraźnymi objawami ogólnymi (21) : Vrinę theż [syrop fijałkowy] obphicie wywodzi y kolere oftrą. FalZioł I 150a; Theż boleści y fthrzekania fkroni oddalają, ktore bywaią dla oftrych dymow z żoładka podnołżących fie do głowy. FalZioł III 27d, I 51a, III 15c; GlabGad I3v.*

W charakterystycznych połączeniach: ostre(-a) dymy (2), gorączka (2), kolera, kolika, krew, wilkość (3), zarażenie.

Wyrażenia: »ostra niemoc« [szyk 2:2] (4): A niemoczy oftre, thy fą, zarażenie powietrza/ wrzod w pierfiach/ wielga niemocz/ y zapamiętanie z vpadu. FalZioł V 30v, V 30v, 31v, 32.

»wiatry ostre« (6): á nawięczy kto ma kłocie wżywocie z wiathrow oftrych albo s flegmy FalZioł I 19c, I 19b, 40d, 67b, 139a, III 12c.

Szeregi: »ostry a ciężki« (1): Ma [tamarindi] ofobliwą mocz naprzeciwno oftrym á ciężkim gorączkam FalZioł III 6a.

»gorący a ostry« (2): Drijakwie ktore wypądzaią iad z gorącego á z oftrego zarażenia. FalZioł V 105, I 31d.

»gruby i ostry« (1): Toż wino [...] wiatry grube y oftre trawi w żywocie FalZioł I 40d.

»ostry, barzo jadowity« (1): vczyń plafr/ ktory ieft dobri na bolączkę Antrax/ ktora bywa ze krwie oftrej barzo iadowitey. FalZioł I 136c.

»słony, ostry« (2): Bywaią rany w działłach/ w ięzyku: gdy fie ta flona/ oftra wilkość pułci na ty miełtca. FalZioł V 8v, V 8v.

Synonimy: 1. bodzisty, kończasty, kończaty, spiczasty; 2. chropawy, chrupowaty, kołący, nierowny, opoczysty, połomisty, skropawy, zmarszczony; 3. ciężki, groźny, okrutny, przykry, srogi, surowy; 4. spiczasty; a. przykry; 5.a. ciężki, mocny, twardy; b. mocny, prętki wysoki; 6. ciężki, gorący, gruby, gwałtowny.

Cf NIEOSTRY, [OSTROGORZKOŚĆ], [OSTROMENDYJA], [OSTROMIECZOWY], [OSTROOKI], OSTROPEST, OSTROPEZDROWY, OSTROPYSK, OSTROROZUMNOŚĆ, OSTROSKORUPY, OSTROWZROK, [OSTROŻĘBNY], OSTROŻELAZNY, PRZYOSTRSZYM, PRZYOSTRZEJSZYM